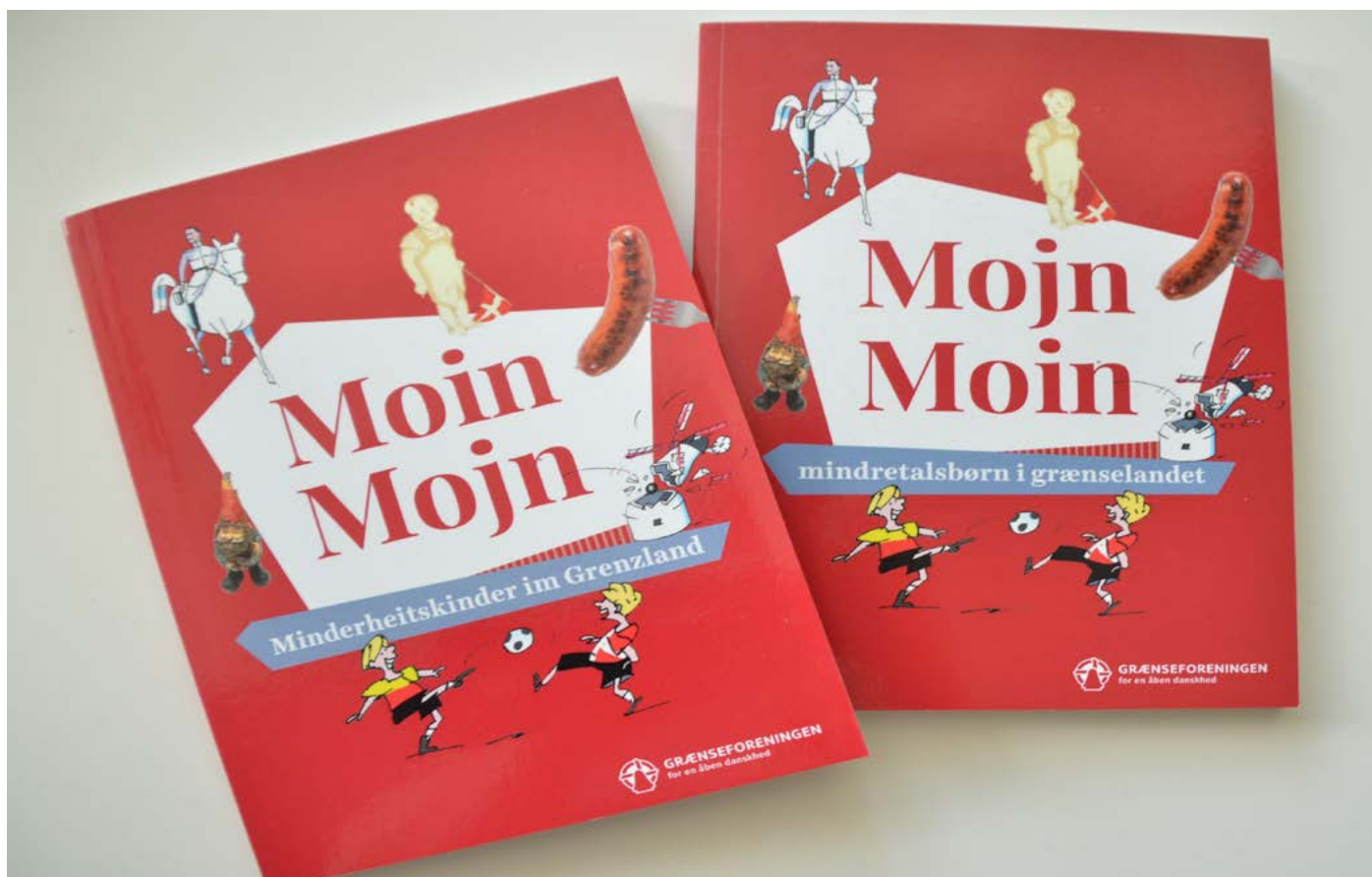

MOIN, MOJN – MINDRETALSØRN I GRÆNSELANDET

Af Per Oetzmann og Gunvor Vestergaard, Grænseforeningen

Hvordan er det at være en del af et mindretal? Hvorfor vælger man mindretallet frem for flertallet? Hvordan føles det at vokse op med to kulturer? Spørgsmålene er mange og svarene næsten endnu flere, hvis man retter blikket mod det dansk-tyske grænseland og dets mindretal på begge sider af grænsen. Vi vil i denne artikel præsentere et undervisningsmateriale, der tager fat i disse komplekse problemstillinger og skalerer dem, så også mellemtrinnet i grundskolen kan være med.

Mojn, Mojn

”Mojn,-Moin” er Grænseforeningens nye undervisningsmateriale. Materialet er udgivet på både dansk og tysk. Bogen er beregnet til mellemtrinnet, men kan især i sin tyske udgave med fordel også bruges i de ældre årgange. Bogens undertitel ”mindretalsbørn i grænselandet” afslører materialets omdrejningspunkt. ”Mojn,Moin” fokuserer på mindretalsbørnenes dagligdag på begge sider af den dansk-tyske grænse. Hvordan er det at vokse op i et to-kulturelt samfund, hvor mindretal og flertalsbefolkningen mødes i øjenhøjde?

Bogens titel refererer til den lokale hilsen, som man har tilfældes i grænselandet både nord og syd for grænsen. Selvom stavemåden adskiller sig marginalt, så er budskabet i princippet det samme. Ligesom grænselandets beboere har meget tilfældes. Der har i år været fokus på Genforeningen og dens historie, der førte til afstemningen i 1920. ”Mojn, Moin” giver et indblik i, hvad de efterfølgende 100 år har ført til og hvorfor det dansk-tyske grænseland i dag opfattes som et forbillede, når man taler om mindretal og mindretalsrettigheder.

”Mojn, Moin” kombinerer fakta og fiktion. Der er fagligt stof, som giver eleverne et indblik i konkrete forhold i grænselandet. Der er spændende noveller, som tager udgangspunkt i grænselandets historie og aktuelle problemstillinger. Endvidere indeholder bogen første-handsberetninger fra mindretallenes børn og unge, interviews, sange mv.

Bogen findes både i en fysisk og en digital udgave. Det giver mulighed for at anvende materialet på flere forskellige måder. For mange er det fortsat rart at have en fysisk bog

at bladre i, tage med og tage frem, når det passer. Den digitale udgave gør det det nemt også impulsivt at bruge materialet og gøre den tilgængelig for alle. Det har været vigtigt at kunne tilbyde begge muligheder og kombinere dem med opgaver og forslag til forløb.

Fem temaer

Materialet er båret af fem temaer: Genforeningen, grænselandet, mindretal, traditioner og national identitet. Dog sådan at flere af artiklerne hører til flere temaer. Der er derfor ikke en klar opdeling i de fem temaer. Bogen kan bruges fortløbende, hvis man ønsker at arbejde med grænselandet i bred forstand. Men man kan også vælge at fokusere på et tema og kombinere det med andet materiale. F.eks. kan det fint kombineres med ”Grænseland og identitet”, som findes på Falihos’ hjemmeside. Bogen egner sig også til tværfagligt og flerfagligt samarbejde i f.eks. historie, dansk og tysk.

Udover de konkrete temaer, lægger bogen op til en mere generel dialog om nationalstaters grænser, sprog og identitet m.m. Den giver indblik i og viden om mindretallene i det dansk-tyske grænseland, men lægger samtidig op til at tale om medborgerskab, integration og hvordan man skaber forståelse og tolerance i et mangfoldigt samfund som det dansk.

Undervisningsforløb

Hvert af de fem temaer har fået tilknyttet et undervisningsforløb som kan findes på Grænseforeningens hjemmeside. <https://graenseforeningen.dk/undervisning/tilbud-til-grundskoler/mojn-moin>

Undervisningsforløbene tager udgangspunkt i færdigheds-/vidensmål og læringsmål for historie og læner sig som udgangspunkt tæt op ad bogen. Forløbene arbejder med to kategorier af spørgsmål og arbejdsopgaver: Læseforståelse og reflekterende/kreative opgaver.

Eksempler på færdigheds-/vidensmål:

- Eleven kan identificere historiske problemstillinger
- Eleven kan redegøre for konsekvenser af samspil mellem dansk historie og omverden.
- Eleven kan beskrive ændringer i magtforhold og samfundsstrukturer over tid.
- Eleven kan diskutere kulturs betydning for individer og grupper

Eksempler på læringsmål:

- Eleven kan ud fra fortællinger om genforeningen forklare samspil mellem fortidsfortolkning og nutidsforståelser
- Eleven kan i tid placere væsentlige begivenheder i genforeningens historie
- Eleven kan fortælle om konflikter og krige mellem Danmark og Preussen/Østrig
- Eleven kan gøre rede for forskellen mellem nationale og kulturelle mindretal
- Eleven kan forklare betydningen og konsekvenserne af afstemningen i 1920 for grænselandet
- Eleven kan forklare nationalstaten.
- Eleven reflekterer over egen identitet

De fem undervisningsforløb

1. Genforeningen

Selv om fejringen af Genforeningen langt fra er forløbet som planlagt, har der alligevel været stor fokus på 100 året for afstemningen og den dansk-tyske grænsedragning. Ikke mindst Danmarks Radios mange udsendelser, har været med til at synliggøre og øge kendskabet til begivenheden.

Som en del af historiekanonien indgår Genforeningen naturligt i historieundervisningen. Det vil ”Mojn, Moin” gerne bidrage til og sammen med de mange andre udgivelser i 2020 være med til at give nogle nye vinkler og nye måder at arbejde med temaet på. Især med fokus på den nutidige forståelse af grænselandet.

Undervisningsforløbet er delt op i fire under-

punkter: Anden slesvigske krig, Genforeningen, Flensborg og mindretallene. Punkterne er valgt fordi de hver især er med til at vise forskellige sider af Genforeningen. Man kan arbejde selvstændigt med hvert af underpunkterne eller bruge dem som samlet forløb. Det giver god mulighed for at komme rundt om både krige og konflikter og det nutidige samarbejde og kulturnøde. Et forløb kan fint kombineres med ”Sigurt fortæller om Genforeningen” og den dertil hørende opgavebog. En anden mulighed, at kombinere det med en eller flere afsnit af DR’s serie ”Grænseland” og de dertil hørende opgaver, som findes på DR’s undervisningsportal.

2.Grænselandet

Forløbet om grænselandet lægger op til flere vinkler. En af de aktuelle er den fysiske grænse og dens betydning. En grænse er noget, der adskiller ting fra hinanden. En landegrænse adskiller to lande fra hinanden, som grænsen mellem Danmark og Tyskland. Vi kender grænsen som en linje mellem de to lande. Når vi kører over linjen, er vi kørt ind i et andet land. Når vi taler om grænselandet, tænker vi mere på et rum. På begge sider af den nuværende grænse findes der både dansk og tysk og det har betydning for hverdagen i området. En forståelse for dette kan være med til at give eleverne en mere nuanceret tilgang til grænsen og hvad den gør ved os. Der er flere muligheder for at kombinere forløbet med andre forståelser af begrebet grænse. Det kan f.eks. være fysiske grænser man kender fra lokalområdet; grænsen mellem land og by, mellem den gamle bydel og nybyggeri, mellem erhverv og beboelse osv. Det kan også føre til en bredere snak om, hvad grænser gør ved os og hvordan vi håndterer dem, ligesom der er mulighed for at sammenligne med grænseområder andre steder og på den måde inddrage samspillet mellem Danmark og omverdenen. Planen er, at der i løbet af efteråret 2020 kommer et nyt kapitel i den digitale udgave, hvor

grænsetemaet uddybes.

3.Mindretal

Udfaldet af afstemning i 1920 betød, at der på begge sider af den nye grænse opstod et nationalt mindretal. I lange perioder har modstand og modsætninger præget forholdet mellem mindretal og flertal. Men med København-Bonn Erklæringer i 1955 blev der sat gang i en proces fra mod hinanden til med hinanden. I dag er mindretallene aktive medborgere i deres respektive lokalområder og de ser sig selv som brobyggere mellem det danske og det tyske.

Forløbet lægger op til at arbejde med begreberne mindretal og kultur. Der er både mulighed for at arbejde med mindretal og kulturnøde over tid, eller at se på forskellige former for mindretal og deres relationer til det samfund de lever i. Det er i sig selv komplekse begreber, der er forsøgt gjort nærværende gennem mindretalsbørnenes personlige beretninger.

4.Traditioner

Mange af de traditioner, vi har i Danmark, har man også i andre lande. En del af dem har vi endda fået fra Tyskland. Traditioner samler mennesker, der lever i samme kultur og måske deler grænse, men de kan variere i forhold til, hvilket land og hvilken landsdel, man bor i. I det dansk-tyske grænseland er der mange traditioner, der ligner hinanden på tværs af grænsen, fordi man har lånt fra hinanden. Det gælder ikke mindst hos mindretallene, hvor man gerne tager det bedste fra begge verdner.

Traditioner er et godt tema, idet eleverne kan relatere sig til det og kender dem fra deres egen hverdag. Traditioner er derfor en god indgang til at snakke om kulturelle forskelle og kulturnøde, ligesom det kan sættes i relation til identitet og identitetsforståelse. Det er også en god indgang til at se på forandringer over tid. Forløbet lægger op til både at beskæftige sig med begrebet ”traditioner” og

dykke ned i et eller flere af de i bogen nævnte traditioner.

5. National identitet

For de fleste i Danmark er national identitet ikke noget man tænker over. Vi er danske og en del af det danske fællesskab. I grænselandet har der altid været både dansk og tysk. For børn og unge i mindretallene er begge dele til stede og på mange måder er det naturligt for dem. Samtidig bliver de ofte udfordret på deres identitet. De må forholde sig til de fællesskaber de indgår i og lære at sætte ord på dem.

Med inspiration fra børnene i grænselandet lægger forløbet op til at beskæftige sig med det at være dansk og hvordan vi gebærder os i en globaliseret verden. Det er oplagt at tage udgangspunkt i elevernes egen hverdag og de fællesskaber de indgår i og sammenligne dem med mindretalsbørnene. Det at få indblik i andres identitet, hjælper til refleksionen over egen identitet.

Aktuelt også efter 2020

”Mojn, Moin” har til formål at inspirere til og gøre det nemmere at inddrage det dansk-tyske grænseland og dets mindretal i undervisningen. Bogen kan forhåbentligt understøtte eleverne i at navigere og forstå grænselandets mindretal set gennem de børns øjne, som lever i det. Læseren bliver mødt af grænselandets turbulente historie, samtidig med, at man får et indblik i mindretallenes hverdag og det to-kulturelle samfund de lever i.

Materialet har både til formål at øge kendskabet til grænselandets mindretal og samtidig få

en overordnet dialog om mindretal og mindretalsforhold. Både nationale, kulturelle og mindretal i al almindelighed.

Vores håb er, at det også kan inspirere til at bruge andre af Grænseforeningens tilbud som f.eks. elevudveksling (<https://graenseforeningen.dk/undervisning/dansk-sydslesvigsk-skolesamarbejde/elevudveksling>), 10.kl i Sydslesvig (<https://graenseforeningen.dk/undervisning/dansk-sydslesvigsk-skolesamarbejde/10-klasse-i-sydslesvig>) og lejrskoler i grænselandet. Grænselandet ligger inden for overskuelig afstand – både geografisk og økonomisk – og giver eleverne stort fagligt udbytte og mindeværdige oplevelser med kulturmødet mellem dansk og tysk. Grænseforeningen kan give inspiration, kontakter og hjælp til planlægning af et udbytterigt lejrskoleophold i Sydslesvig. Du og dine elever kan f.eks. møde Sydslesvig Crew, et korps af sydslesvigske elever, der tager imod skoleklasser fra Danmark og fortæller om deres hjemegn og viser rundt på deres skole. De er med til at levendegøre ”Mojn, Moin”. (<https://graenseforeningen.dk/undervisning/tilbud-til-grundskoler/lejrskole-i-graenselandet>)

Der er masse af grund til at sætte det dansk-tyske grænseland på skemaet, også efter 2020.